

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA DI SẢN VĂN HÓA

-----***-----

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

TÌM HIỂU DI TÍCH CHÙA NGỌC THAN
(THÔN NGỌC THAN, XÃ NGỌC MỸ,
HUYỆN QUỐC OAI, TP HÀ NỘI)

Giáo viên hướng dẫn : TS. Nguyễn Sỹ Toàn

Sinh viên thực hiện : Trần Thị Quỳnh Anh

Lớp :

HÀ NỘI - 2015

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành Khóa luận tốt nghiệp đại học, ngành bảo tàng học với đề tài: “**TÌM HIỂU DI TÍCH CHÙA NGỌC THAN (*thôn Ngọc Than, xã Ngọc Mỹ, huyện Quốc Oai, Tp Hà Nội*)**”, ngoài vốn kiến thức hiểu biết trên thực tế cũng như sự cố gắng của bản thân, em còn nhận được sự giúp đỡ chỉ bảo tận tình của giảng viên hướng dẫn khoa học: TS. Nguyễn Sỹ Toàn, cùng các thầy cô trong khoa Di sản Văn hóa.

Trong quá trình khảo sát thực tế, em cũng nhận được sự giúp đỡ của cán bộ chuyên trách của Phòng Văn hóa - Thông tin huyện Quốc Oai, tiểu Ban quản lý di tích thôn và sư thầy trụ trì tại chùa Ngọc Than đã tạo mọi điều kiện thuận lợi, cung cấp tài liệu để em có thể hoàn thành bài nghiên cứu khoa học này.

Qua bài khóa luận này, em xin gửi lời cảm ơn chân thành và sâu sắc tới thầy Nguyễn Sỹ Toàn cùng các thầy cô trong khoa Di sản Văn hóa và các cơ quan ban ngành nơi di tích tồn tại đã tạo điều kiện giúp đỡ em trong thời gian qua.

Mặc dù bản thân em đã hết sức cố gắng để hoàn thành tốt bài khóa luận này nhưng do trình độ lý luận và cơ sở thực tiễn của em còn hạn chế, nên kính mong nhận được sự đóng góp ý kiến của các nhà nghiên cứu, thầy cô và các bạn để em có thể hoàn thiện kiến thức hơn trong thời gian tới.

Xin chân thành cảm ơn!

Hà Nội, ngày 22 tháng 04 năm 2015

Tác giả khóa luận

Trần Thị Quỳnh Anh

MỤC LỤC

	Trang
MỤC LỤC	1
DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT	3
MỞ ĐẦU	4
Chương 1. CHÙA NGỌC THAN TRONG DIỄN TRÌNH LỊCH SỬ	8
1.1. Tổng quan về xã Ngọc Mỹ	8
1.1.1. Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên	8
1.1.2. Lịch sử thay đổi địa giới và tên gọi của xã Ngọc Mỹ	11
1.1.3. Đặc điểm cư dân	12
1.1.4. Đặc điểm kinh tế	13
1.1.5. Đặc điểm về lịch sử văn hóa	16
1.2. Niên đại và quá trình tồn tại của chùa Ngọc Than	29
1.2.1. Niên đại của di tích chùa Ngọc Than	29
1.2.2. Quá trình tồn tại và phát triển	30
Chương 2. NGHỆ THUẬT KIẾN TRÚC, ĐIÊU KHẮC CHÙA NGỌC THAN	32
2.1. Nghệ thuật kiến trúc	32
2.1.1. Không gian cảnh quan	32
2.1.2. Bố cục mặt bằng tổng thể	35
2.1.3. Kết cấu kiến trúc	36
2.2. Nghệ thuật điêu khắc	42
2.2.1. Điêu khắc trên kiến trúc	42
2.2.2. Điêu khắc tượng thờ	46
2.3. Một số di vật tiêu biểu	68
2.3.1. Di vật bằng gỗ	69
2.3.2. Di vật bằng đá	69
2.3.3. Di vật bằng đồng	70

Chương 3. BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI TÍCH CHÙA NGỌC THAN TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY	73
3.1. Thực trạng di tích và di vật	73
3.1.1. Thực trạng di tích	73
3.1.2. Thực trạng di vật	75
3.2. Một số giải pháp nhằm bảo tồn di tích chùa Ngọc Than	77
3.2.1. Cơ sở pháp lý cho việc bảo tồn	77
3.2.2. Các nguyên tắc bảo quản, tu bổ và phục hồi di tích	79
3.2.3. Giải pháp bảo tồn	80
3.3. Vấn đề tôn tạo di tích	89
3.4. Giải pháp phát huy	90
3.5. Vai trò của ngôi chùa Ngọc Than trong đời sống của cộng đồng cư dân nơi đây	95
KẾT LUẬN	98
TÀI LIỆU THAM KHẢO	100
PHỤ LỤC	103

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Trên chặng đường phát triển của lịch sử dân tộc, các thế hệ đi trước đã để lại cho đời sau một kho tàng di sản văn hóa phong phú, đa dạng trong đó có hệ thống di tích lịch sử văn hóa.

Di tích lịch sử văn hóa không chỉ là các địa điểm, các công trình mà còn bao gồm cả các đồ vật, di vật có liên quan đến các nhân vật, sự kiện lịch sử, các hoạt động văn hóa xã hội thuộc về cá nhân hay cộng đồng cư dân trên một địa bàn cụ thể. Chúng là nơi kết tinh, lưu giữ các giá trị lịch sử, huyền thoại của mảnh đất và con người nơi nó sinh ra và tồn tại. Cố GS. Trần Văn Giàu đã nói rằng: *“Theo quy luật của thời gian, quá khứ sẽ được chắt lọc và kết tinh thành những giá trị vĩnh cửu”*. Do vậy, di tích lịch sử văn hóa là nơi tôn vinh những giá trị văn hóa của quá khứ được các thế hệ cha ông xây dựng, gìn giữ và trao truyền cho các thế hệ sau, là tấm gương phản chiếu lịch sử dân tộc. Theo dòng chảy thời gian, các di tích lịch sử văn hóa ngày càng kết tinh được những giá trị đặc sắc trở thành kho tàng di sản văn hóa đặc biệt quý giá của mỗi dân tộc.

Trong số các di tích lịch sử văn hóa, di tích kiến trúc nghệ thuật chiếm một số lượng đáng kể, đặc biệt là kiến trúc chùa - Một loại hình di tích không thể thiếu trong đời sống tâm linh của người Việt.

Tuy nhiên hiện nay do nhiều nguyên nhân khác nhau nên một bộ phận không nhỏ các di tích đang ngày càng xuống cấp, hư hỏng gây ảnh hưởng trực tiếp đến bản sắc văn hóa dân tộc. Do đó, việc tìm hiểu nghiên cứu để đưa ra các giải pháp bảo tồn phát huy giá trị của di tích luôn là vấn đề cấp thiết đặt ra.

Trên vùng đất xứ Đoài xưa, chùa Ngọc Than (có tên chữ là Vĩnh Khánh tự) là một di tích kiến trúc nghệ thuật quan trọng của xã Ngọc Mỹ,

huyện Quốc Oai và của thành phố Hà Nội. Chùa hiện còn lưu giữ được kiểu dáng kiến trúc cổ mang phong cách nghệ thuật độc đáo. Với trí sáng tạo phong phú, các nghệ nhân dân gian đã tạo nên ngôi chùa này mà cho đến ngày nay vẫn là niềm tự hào của mỗi người dân làng Ngọc Than.

Hiện nay do nhiều nguyên nhân khách quan và chủ quan nên việc đi sâu nghiên cứu chùa Ngọc Than một cách cụ thể, chi tiết và hệ thống vẫn chưa được quan tâm sâu sắc. Xuất phát từ sự say mê tìm hiểu các di tích lịch sử văn hóa, di sản văn hóa của địa phương và mong muốn được tìm hiểu toàn diện và đầy đủ hơn về ngôi chùa này, nên em quyết định chọn đề tài ***“Tìm hiểu di tích chùa Ngọc Than (Thôn Ngọc Than, xã Ngọc Mỹ, huyện Quốc Oai, Tp. Hà Nội)”*** làm khoá luận tốt nghiệp Đại học, ngành Bảo tàng học, khóa học 2011 - 2015 tại Trường Đại học Văn hóa Hà Nội.

2. Tổng quan tình hình nghiên cứu

Ngôi chùa là một hình ảnh quen thuộc trong bức tranh về làng quê Việt Nam xưa và nay, nó có ảnh hưởng không nhỏ trong đời sống tâm linh của con người.

Dựa theo *“Lý lịch khoa học di tích chùa Ngọc Than”* do Ban Quản lý di tích danh thắng Hà Nội thực hiện. Đây là tài liệu có tính khoa học, bước đầu đánh giá trị của di tích chùa Ngọc Than về: đường đến di tích, lịch sử hình thành, nguồn gốc và tên gọi, giá trị kiến trúc, tư liệu Hán Nôm, các di vật cổ vật... để phục vụ cho công tác xếp hạng di tích và bảo tồn. Tuy nhiên, đây là nguồn tư liệu quý, có giá trị khoa học làm tiền đề cho những công trình nghiên cứu sâu và toàn diện hơn.

Nhìn chung, những tập hợp và phân tích bước đầu cho thấy cho đến nay chùa Ngọc Than chưa được quan tâm nghiên cứu ở những khía cạnh khác nhau. Do đó, việc nghiên cứu sâu rộng về các giá trị của di tích là vấn đề đặt ra hiện nay. Trên cơ sở những nghiên cứu đã có của các tác giả đi

trước, tác giả khóa luận sẽ tham khảo và coi đó là ý kiến gợi mở quý báu để tiếp tục triển khai nghiên cứu trong đề tài khóa luận của mình.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu:

Khóa luận tập trung nghiên cứu di tích và toàn bộ di vật cũng như môi trường cảnh quan xung quanh di tích chùa Ngọc Than (thôn Ngọc Than, xã Ngọc Mỹ, huyện Quốc Oai, Tp Hà Nội).

3.2. Phạm vi nghiên cứu

3.2.1. Phạm vi không gian nghiên cứu: Nghiên cứu không gian văn hóa của thôn Ngọc Than, xã Ngọc Mỹ, huyện Quốc Oai, Tp Hà Nội - Nơi tồn tại của ngôi chùa.

3.2.2. Phạm vi thời gian nghiên cứu: Nghiên cứu các giá trị hiện tồn của di tích chùa Ngọc Than và các thông tin giá trị của di tích được lưu giữ trong quá khứ.

4. Mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu

4.1. Mục đích nghiên cứu

Tìm hiểu về giá trị kiến trúc - nghệ thuật, di vật tiêu biểu của di tích chùa Ngọc Than (thôn Ngọc Than, xã Ngọc Mỹ, huyện Quốc Oai, Tp. Hà Nội). Trên cơ sở đó, đề xuất các giải pháp phát huy giá trị của ngôi chùa đối với cuộc sống văn hóa của nhân dân trong vùng.

4.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Tập hợp và phân tích những công trình, tài liệu nghiên cứu đi trước của các tác giả.

- Nghiên cứu tổng quan về vùng đất, con người xã Ngọc Mỹ từ đó làm cơ sở nghiên cứu di tích chùa Ngọc Than.

- Căn cứ vào các tài liệu biên chép để xác định niên đại xây dựng và những lần trùng tu, sửa chữa của ngôi chùa.

- Nghiên cứu đặc điểm kiến trúc - nghệ thuật, di vật, cổ vật của di tích chùa Ngọc Than.

- Nghiên cứu thực trạng di tích và di vật. Trên cơ sở đó đưa ra giải pháp bảo tồn và phát huy giá trị di tích chùa Ngọc Than trong giai đoạn hiện nay.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp luận: Dựa trên quan điểm lịch sử cụ thể và biện chứng của Chủ nghĩa Mác – Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh để nghiên cứu đối tượng của khóa luận - Đó là giá trị của ngôi chùa.

- Phương pháp nghiên cứu liên ngành văn hóa: Lịch sử, bảo tàng học, dân tộc học, mỹ thuật học, văn hóa dân gian, xã hội học... Ngoài ra còn sử dụng một số phương pháp: thống kê, so sánh, phân tích, tổng hợp...

- Phương pháp khảo sát điền dã tại di tích và sử dụng các kỹ năng: quan sát, mô tả, đo, vẽ, chụp ảnh, phỏng vấn trao đổi thông tin...

6. Đóng góp của khóa luận

Trên cơ sở kế thừa những thành quả của người đi trước, kết hợp với việc nghiên cứu, khảo sát tại di tích, khóa luận bước đầu có những đóng góp như sau:

- Là một công trình nghiên cứu toàn diện và hệ thống về chùa Ngọc Than, bước đầu nghiên cứu giá trị kiến trúc và điêu khắc của di tích chùa Ngọc Than.

- Khóa luận sẽ trở thành tài liệu tham khảo có ích đối với cán bộ văn hóa cơ sở.

7. Bố cục của khóa luận

Chương 1: Chùa Ngọc Than trong diễn trình lịch sử

Chương 2: Nghệ thuật kiến trúc, điêu khắc chùa Ngọc Than

Chương 3: Bảo tồn và phát huy giá trị di tích chùa Ngọc Than trong giai đoạn hiện nay.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đào Duy Anh (2000), *Việt Nam văn hóa sử cương*, Nxb Văn hóa Thông tin, Hà Nội.
2. Toàn Ánh (1968), *Nếp cũ – Làng xóm Việt Nam, Nam chi tùng thư*.
3. Trần Lâm Biền (1993), *Cây cỏ trong nghệ thuật tạo hình của người Việt*, Nxb Mỹ thuật, Hà Nội.
4. Trần Lâm Biền, *Chùa Việt* (1996), Nxb Văn hoá Thông tin, Hà Nội.
5. Trần Lâm Biền (Chủ biên) (2001), *Trang trí trong mỹ thuật truyền thống của người Việt*, Nxb Văn hoá dân tộc, Hà Nội.
6. Trần Lâm Biền (2003), *Lịch sử Mỹ thuật Việt Nam*, Nxb Trường Đại học Văn hóa Hà Nội, Hà Nội
7. Phan Kế Bính (2005), *Việt Nam phong tục*, Nxb Văn hoá Thông tin, Hà Nội.
8. Thanh Bình (2002), *Những quy định về pháp luật về Bảo vệ di sản văn hoá*, Nxb Lao động, Hà Nội.
9. Nguyễn Văn Cần (2006), *Địa chí Văn hoá Việt Nam*, Trường Đại học Văn hoá Hà Nội.
10. Phan Huy Chú, *Lịch triều hiến chương loại chí* (2007), Nxb Giáo dục, Hà Nội.
11. Cục Di sản Văn hoá (2005), Bộ Văn hoá thông Tin, *Một con đường tiếp cận di sản văn hoá*, Hà Nội.
12. Nguyễn Đăng Duy - Trịnh Thị Minh Đức (1993), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hoá*, Trường Đại học Văn hoá Hà Nội.
13. Trịnh Thị Minh Đức (Chủ biên), Phạm Thu Hương (2007), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hoá*, Trường Đại học Văn hoá Hà Nội.
14. Nguyễn Duy Hinh (1999), *Tư tưởng Phật giáo Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.

15. Nguyễn Duy Hinh, *Triết học Phật giáo Việt Nam*, Nxb Văn hóa thông tin, Hà Nội.
16. Nguyễn Phi Hoanh (1984), *Mỹ thuật Việt Nam*, Nxb Tp Hồ Chí Minh, Tp Hồ Chí Minh.
17. Trần Trọng Kim (1999), *Việt Nam sử lược*, Nxb Văn hóa thông tin, Hà Nội.
18. Vũ Ngọc Khánh (2001), *Tín ngưỡng văn hoá dân gian Việt Nam*, Nxb Văn hoá dân tộc, Hà Nội.
19. Vũ Tam Lang (1999), *Kiến trúc cổ Việt Nam*, Nxb Xây dựng, Hà Nội.
20. *Luật Di sản Văn hoá và các văn bản hướng dẫn thi hành* (2001), Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
21. *Luật Di sản Văn hoá sửa đổi và bổ sung (2009)*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
22. Nguyễn Thị Minh Lý (Chủ biên) (2004), *Đại cương cổ vật Việt Nam*, Nxb Trường Đại học Văn hoá Hà Nội.
23. *Pháp lệnh bảo vệ và sử dụng di tích lịch sử, văn hoá và danh lam thắng cảnh số 14/LCT-HĐNN (04/04/1984)* của Hội đồng Nhà nước nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam.
24. *Pháp lệnh bảo vệ và sử dụng di tích văn hóa và danh lam thắng cảnh* (31/03/1984) của Hội đồng Bộ trưởng.
25. *Quy chế bảo quản, tu bổ và phục hồi di tích lịch sử - văn hóa, danh lam thắng cảnh* (ban hành kèm theo Quyết định số 05/2003/QĐ-BVHTT, ngày 06 tháng 02 năm 2003 của Bộ trưởng Bộ Văn hóa - Thông tin).
26. Ban Quản lý di tích danh thắng Hà Nội, *Lý lịch di tích chùa Ngọc Than*, Hà Nội, 2014
27. Sắc lệnh 65/SL do Chủ tịch Hồ Chí Minh ký ngày 23/11/1945 về bảo tồn cổ tích

28. Sở Văn hóa thông tin Hà Tây (1999), *Di tích Hà Tây*, Nxb Công ty In Mỹ thuật Trung ương, Hà Nội.
29. Hà Văn Tấn (1993), *Chùa Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
30. Trần Ngọc Thêm (2001), *Tìm về bản sắc văn hoá Việt Nam*, Nxb Tp Hồ Chí Minh, Tp. Hồ Chí Minh.
31. Bùi Thiết (2000), *Từ điển lễ hội Việt Nam*, Nxb Văn hoá Thông tin, Hà Nội.
32. Ngô Đức Thịnh (Chủ biên) (2001), *Tín ngưỡng và văn hoá tín ngưỡng Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
33. Nguyễn Tài Thư (1991), *Lịch sử Phật giáo Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
34. Võ Văn Trường, *Việt Nam danh lam cổ tự*, Nxb Khoa học xã hội
35. Viện ngôn ngữ học, Trung tâm từ điển ngôn ngữ (2006), *Từ điển tiếng Việt*, Nxb Đà Nẵng.
36. Lê Trung Vũ - Lê Hồng Lý (chủ biên), *Lễ hội Việt Nam*, Nxb Văn hoá Thông tin, Hà Nội
37. Ủy ban nhân dân huyện Quốc Oai (2010), *Di tích lịch sử - văn hóa Quốc Oai*, Nxb Lao động, Hà Nội.